

RODINA, RODINA A ŠKOLA

Mgr. Kateřina Lojdová, Ph.D.

K ZAMYŠLENÍ

- Je rodina a škola v souladu nebo v protikladu?
- Ovlivňuje školní úspěšnost rodina žáka?

SOCIÁLNÍ KAPITÁL

- příslušnost k fungující rodině, komunitě či společenství, ve kterých existuje vysoká míra důvěry a kde existují jasně vyjádřené normy, doprovázené defektivními sankcemi. Příslušnost k takové sociální struktuře je přitom zvláště důležitá pro děti a adolescenty a má klíčový pozitivní vliv na jejich vzdělávací dráhu

DOKUMENT PTÁČATA

- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267754387-ptacata-aneb-nejsme-zadna-becka/210572231010001-sami-spolu/>

JAZYKOVÝ KÓD

Basil Bernstein:

- omezený jazykový kód
- rozvinutý jazykový kód

KULTURNÍ KAPITÁL

- Kulturní kapitál je dovednost, která plyne z kulturní kvality prostředí, v němž člověk vyrůstá.
- Děti z vyšších společenských vrstev pocházejí z jiného kulturního prostředí než děti z nižších společenských vrstev. Mají vyšší úroveň kulturního kapitálu, kterou „zdědily“ po svých rodičích. V průběhu výchovy získávají lingvistické schopnosti a kulturní znalosti, které jsou předpokladem jejich úspěchu ve škole. Tuto jejich vybavenost, tyto jejich výhody škola nejen že oceňuje a ony jsou díky ní na její půdě úspěšné, ale také ji transformuje do podoby jejich osobních zásluh, takže je škola vzhledem ke studentům z dělnické třídy definuje jako nadané a schopné.
- děti z vyšších společenských vrstev jsou podle Bourdieuovy teorie díky prostředí, v němž vyrostly, více obeznámeny s dominantní kulturou, vyznají se v ní a orientují se v jejích pojmech, škola pak tuto jejich obeznámenost zhodnocuje a na jejím základě tyto děti dosahují lepších školních výsledků, než jakých dosahují děti pocházející z nižších společenských vrstev

PTÁČATA: ANALÝZA RODINNÉHO PROSTŘEDÍ

- 1) Jaké děti jsou v dokumentu? Co to znamená „dětí z okraje společnosti“?
- 2) Co to znamená být Rom?
- 3) Jaké jsou výhody a nevýhody zahájení školního roku školou v přírodě?
- 4) Na základě videa zkuste charakterizovat rodinné prostředí žáků z hlediska
  - struktury rodiny
  - zaměstnanosti rodičů
  - hodnotové orientace rodin
  - kulturního (knihy, ICT, kultura ve volném čase) a sociálního kapitálu rodin
  - jazykového kódu
  - finanční gramotnosti

RODINA A ŠKOLA

- J. Coleman (60. léta 20. stol.): sociální a rodinné zázemí má hlavní vliv na výsledky dítěte ve škole i na jeho profesní kariéru
- Coleman srovnával různé typy škol a zjistil, že nejúspěšnější jsou katolické školy
- PISA: závislost výsledků dětí v čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti na charakteristikách rodiny
  - ČR: vzdělání matky predikuje školní úspěšnost
- Teoretické explanace:
  - Sociální kapitál (Coleman)
  - Kulturní kapitál (Bourdieu)
  - Jazyková socializace (Bernstein)

NA RODINĚ ZÁLEŽÍ

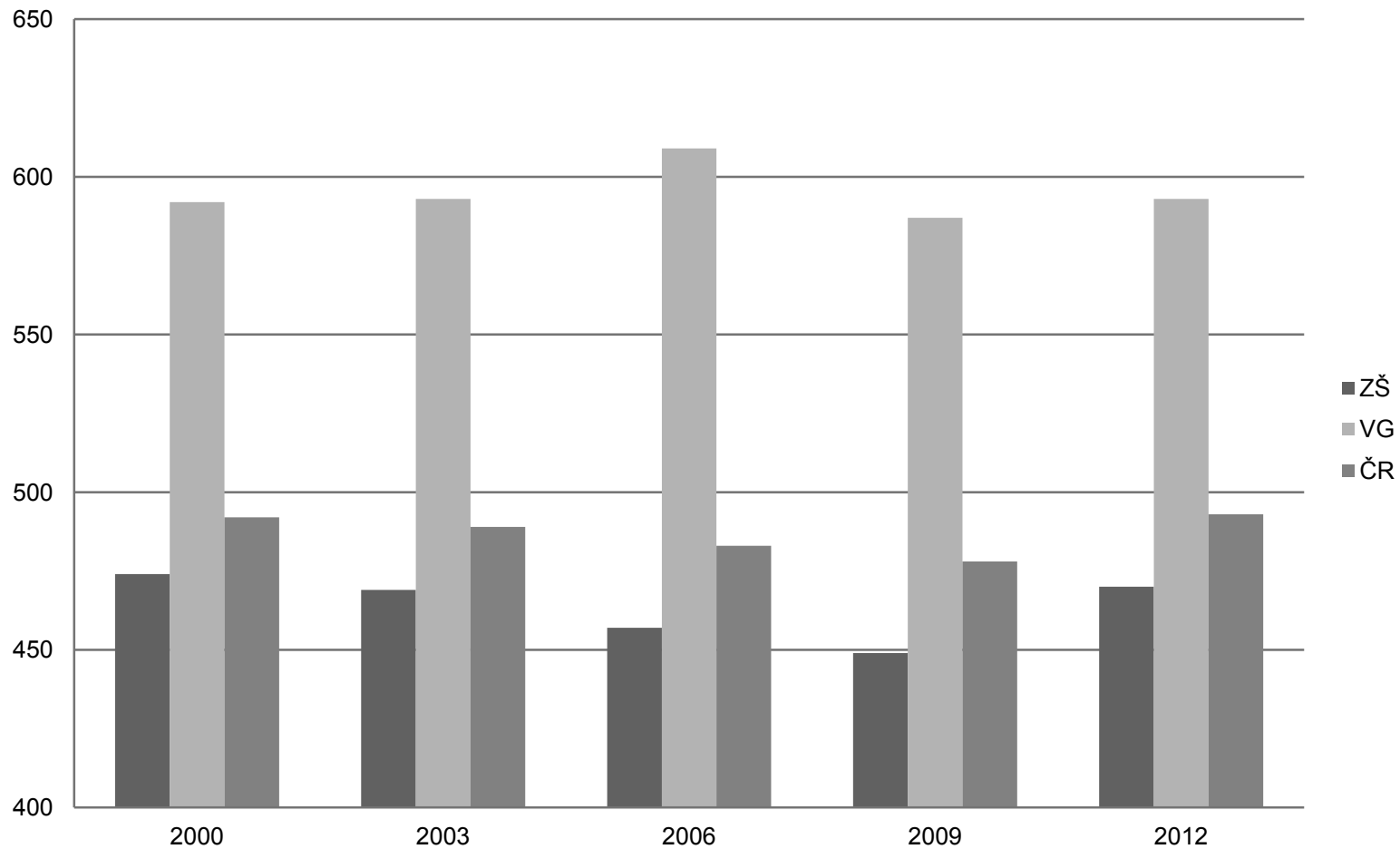
○ Tomáš Katrňák: Odsouzení k manuální práci

Kniha se zabývá procesem předávání vzdělanostního statusu z jedné generace na druhou. Zaměřuje se na dělnickou rodinu a zkoumá mechanismy, které vedou k tomu, že dělníci a vysokoškoláci autor ukazuje, že strukturální bariéry dané nerovnou distribucí ekonomického a kulturního kapitálu, které mezi těmito dvěma typy rodiny v české společnosti nalezneme, nejsou zdroji jejich odlišného jednání, jež vzdělanostní systém zhodnocuje a tak vzdělanostní nerovnosti mezigeneračně udržuje. Je tomu naopak: odlišné jednání a odlišné postoje jsou reakcí na strukturální bariéry, které mezi dělnickou a vysokoškolsky vzdělanou rodinou existují. Tento závěr poukazuje na autonomní roli kultury jednotlivých sociálních vrstev v předávání vzdělanostního statusu.

NA RODINĚ ZÁLEŽÍ

PISA - ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST, 15 LET

NA RODINĚ ZÁLEŽÍ

- Testování PISA probíhá v České republice od roku 2000 a koná se každé 3 roky. Děti z různých zemí ve věku 15 let jsou testovány z přírodovědné, matematické a čtenářské gramotnosti
- Když se zaměříme na to, kdo jsou nejúspěšnější řešitelé testů, zjistíme, že pouze necelá polovina jich studuje na víceletých gymnáziích, zatímco většina nejlepších žáků zůstává na základních školách. Zásadní rozdíl je zde totiž v číslech. Zatímco gymnazistů je pouze 10 % a pocházejí z ekonomicky, sociálně i kulturně příznivého prostředí, žáci základních škol představují 90 % žákovské populace, která nemá podobné charakteristiky. Ba naopak. Jedná se o jedinečný mix, a proto mezi nimi najdeme jak ty nejlepší řešitele, tak ty nejslabší (ti naopak na víceletých gymnáziích zcela chybí). Náš vzdělávací systém dlouhodobě kumuluje žáky s nejlepším zázemím na jednom typu školy (gymnázium), kde tak dochází k větší kumulaci podpůrných faktorů k učení. Podle výsledků PISA jsou rozdíly ve výsledcích jednotlivých škol až ze tří čtvrtin vysvětlitelné domácím zázemím jejich žáků.
- Zdroj: *Sucháček, P.: Historie a současnost víceletých gymnázií, Komenský 139/2*

K ZAMYŠLENÍ

- Vysvětlete pojmy sociální a kulturní kapitál a jejich význam ve vzdělávací dráze žáka.
- Bernstein popsal omezený a rozvinutý jazykový kód. Který z nich se vztahuje k žákům z vyšších a který k žákům z nižších sociálních vrstev? Jak lze tyto jazykové kódy charakterizovat?
- Jak se liší dělnické a vysokoškolsky vzdělané rodiny v pohledu na význam vzdělávání dle studie Katrňáka?
- Když Coleman srovnával různé typy škol zjistil, že nejúspěšnější jsou katolické školy. Proč tomu tak je z hlediska spolupráce školy a rodiny?

